

LUNDS
UNIVERSITET

Landskapsanalys och vindbruk

i Skåne

Diana Nilsson

Institutionen för kulturgeografi
och ekonomisk geografi
SGE302
HT 2005

Examinator: Guy Baeten
Handledare: Tomas Germundsson

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 Avgränsningar	4
1.3 Metod och material	4
2. Teori	5
2.1 Vad innebär begreppet landskap, och hur kan man förstå och läsa landskapet?	5
2.2 Europeiska landskapskonventionen och dess syn på landskap	7
2.3 Min syn på landskap	8
3. Samhällsplanering som rör landskap och vindkraftsetableringar	10
3.1 Kort om översiktplanering	10
3.2 Vad är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen?	10
3.3 Prövningsprocessen. Fokus på miljökonsekvensbeskrivning och samråd	10
4. Vindbruksplaner	12
4.1 Kristianstad	12
4.1.1 Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus	12
4.1.2 Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?	13
4.1.3 Vilka landskap bedöms vara tåliga?	14
4.1.4 Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?	15
4.2 Östra Göinge	16
4.2.1 Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus	16
4.2.2 Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?	17
4.2.3 Vilka landskap bedöms vara tåliga?	18
4.2.4 Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?	19
4.3 Helsingborg	21
4.3.1 Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus	21
4.3.2 Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?	21

4.3.3	Vilka landskap bedöms vara tåliga?	22
4.3.4	Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?	24
4.4	Svedala	25
4.4.1	Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus	25
4.4.2	Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?	25
4.4.3	Vilka landskap bedöms vara tåliga?	26
4.4.4	Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?	28
5.	Sammanfattande analys	29
6.	Sammanfattning	33
7.	Referenslista	34
Figurer		
Figur 1.	Vindkraftverk	3
Figur 2.	Landskap med vindkraftverk och telefonledning	7
Figur 3.	Kristianstad kommun	12
Figur 4.	Östra Göinge kommun	16
Figur 5.	Helsingborg kommun	21
Figur 6.	Svedala kommun	25

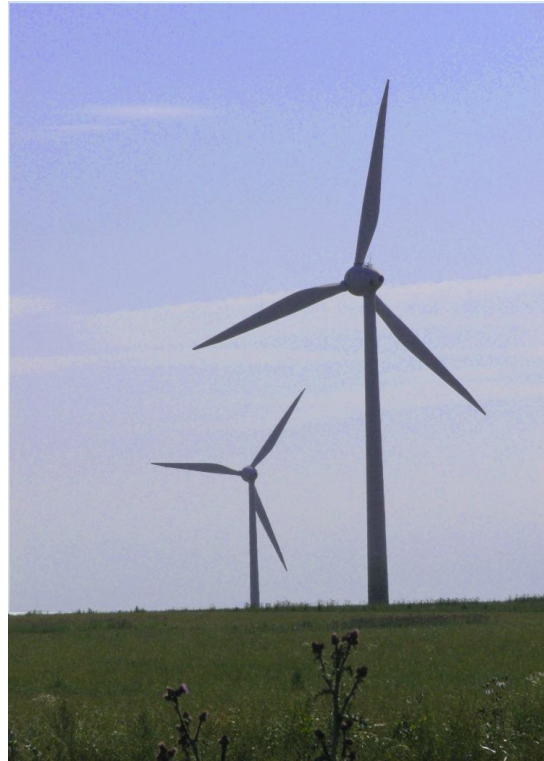
1. Inledning

I Sverige vill man skapa ett ekologisk uthålligt samhälle som livnär sig på förnybar, miljövänlig energi. För att underlätta övergången till detta antog regeringen 2009 ett EU direktiv som gagnar användningen av förnybara energikällor. Mål och krav i direktivet är att 49 procent av Sveriges energi år 2020 ska komma från förnybara energikällor (Regeringen; vindkraft 2011).

Dessförinnan hade riksdagen 2006 antagit vindkraftspropositionen "Miljövänlig el med vindkraft - åtgärder för ett livskraftigt vindbruk" (prop. 2005/06:143), (Regeringen; vindkraft 2011) som poängterar värdet av ett långsiktigt aktivt miljötankande och vikten av förberedelser för att kunna utveckla

och planera en hållbar energiproduktion. Det var med denna proposition som begreppet vindbruk skapades, som en sammanfattning av vindproducerad el som är långsiktigt hållbar, förnybar och lokalt förankrad. För att uppnå de utsatta målen krävs det att utbyggnadstakten ökar och att förbättrade villkor och enklare möjligheter för samverkan mellan vindkraftsproducenter skapas. Vindkraft har god potential i Sverige men står idag för endast för 2,4 procent, ca 3,5 TWh, av elförsörjningen. Energimyndigheten förväntar årsproduktionen 2020 att vara 12 TWh. (Regeringen; vindkraft 2011) Detta gör frågan om vindkraft och landskap både aktuell och intressant. Vindkraft är en relativt ny energikälla och kommer att innebära förändringar ju mer den utvecklas. Den kommer inte bara förändra utseendet av landskapet utan även synen på landskapet och dess funktion. Denna uppsats vill studera hur landskapet har hanterats i kommuners översiktsplaner.

Figur 1. Vindkraftverk

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utifrån olika kulturgeografiska teorier undersöka hur man valt att analysera och hantera landskapen och dess värden i kommuners vindbruksplaner.

-Frågor som tas upp är hur landskapet har hanterats i fyra olika kommuner samt beskrivning av deras metoder och fokus.

-Hur ser planeringsprocessen för vindkraftsetablering ut?

-Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och därmed viktiga att värna samt vilka bedöms inte vara lika känsliga, vid etablerandet av vindkraft?

-Har det funnits möjlighet för olika instanser att påverka synen på landskapet och dess användning?

-Vad innebär begreppet landskap och hur kan man förstå och läsa landskapet?

-Andra frågor och ämnen som tas upp är Europeiska landskapskonventionen och dess syn på landskap.

1.2 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar Skåne. Eftersom uppsatsen har både tids- och utrymmesbegränsningar så stannade valet på fyra kommuner som fallstudie. För att få en geografisk bredd har jag valt kommuner på olika håll i Skåne: Kristianstad, Östra Göinge, Helsingborg och Svedala. Tidsmässigt behandlar uppsatsen så aktuell information som finns att tillgå.

1.3 Metod och material

Denna uppsats är en jämförelse av fyra vindbruksplaner i Skåne. Den ser på sättet att hantera landskapsfrågor och landskapsanalyser vid etablering av nya vindkraftsparker.

I huvudsak är denna uppsats baserad på en textanalys. Materialet har hämtats till största delen från Internet. På kommunernas hemsidor finns översiktsplaner och tillägg om vindkraft att tillgå. Eftersom hemsidorna uppdateras regelbundet när något förändras så är informationen aktuell och tillförlitlig för tidpunkten då den hämtats. Andra Internetsidor som information hämtas från är Regeringen, Vindlov, Nationalencyklopedin, Riksantikvarieämbetet och Boverket. Alla dessa sidor innehåller information som tas upp i uppsatsen. Jag bedömer alla Internet sidor som använts i denna uppsats vara seriösa, aktuella och tillförlitliga och bra källor. Alla kan ses som förstahandskällor från företag och kommuner. De rena faktakällorna kommer från myndigheter.

Till teoridelen har boken *Landscape* av John Wylie och artiklarna *Modernity, Community and the landscape idea* av Denis Cosgrove samt Kenneth Olwigs *Recovering the Substantive Nature of Landscape* använts. Boken *Landscape* ger en rad olika perspektiv på landskap och refererar även till annan litteratur som är viktig inom landskapssyn- och tolkning. Cosgroves artikel behandlar landskapet ur olika aspekter, och även om den handlar om Los Angeles så har den ett resonemang om hur man ser landskapet som passar denna uppsats. Olwigs artikel betonar landskapets fysiska karaktär, även då det tolkas i olika betydelser.

2. Teori

2.1 Vad innebär begreppet landskap, och hur kan man förstå och läsa landskapet?

I nationalencyklopedin kan man läsa att landskap är en historisk landsdel grundad på geografiska och kulturella skillnader. Termen landskap har spårats tillbaka till nordeuropeisk forntid och har länge använts som benämning på en politisk administrativ enhet. I Sverige fanns landskapens roll som lagbestämmande och högsta makt kvar under medeltiden. Ett landskap är även något som de flesta människor identifierar sig med och känner tillhörighet till än idag. Det finns 25 landskap i Sverige men idag är dess funktion som administrativ enhet urfasad och ersatt av länsindelningar. (Nationalencyklopedin; landskap 2011, Olwig 1996, 631-632)

Med tiden har synen på landskapet förändrats. Under 1600 talet började man i Europa alltmer se landskap som områden som kan överblickas, vilket blev tydligt inom konsten. Landskapsideal återspeglades och vackra landskap avmålades för att väcka och framställa känslor. Konsten gav landskapet en estetisk mening och senare romantiska landskapsmålningar ansågs ofta avbilda nationallandskapen. Med målningarna ville man ena nationen kring de rena landstypiska landskapen; nationallandskapen. (Nationalencyklopedin; landskap 2011, Olwig 1996)

Inom geografin är landskap ett begrepp som används för att beteckna ett områdes helhet med både kulturella och fysiska fenomen. Landskap är något som syns och som kan tolkas olika.

Denis Cosgrove har en teoretisk inställning till vad landskap är och menar att det är en ideologi som förmedlas. Enligt honom är landskap i första hand ett sätt att se världen och inte ett objekt eller en bild. Det är en historisk process där kulturella och sociala mönster återges och står i fokus vid utformningen av landskapet. Det är den kultur som är mest framträdande för tillfället som formar landskapet. Det som framträder tydligast är det som har störst påverkan. Landskap är ett sätt att se den yttre världen. (Cosgrove 2006)

Det finns tre viktiga, överlappande aspekter i Cosgroves landskapsteori. Att landskap används som en överskådlig beskrivning av ett område, som idé eller en ideologi om hur något är och ska vara, samt som en blandning av liv och land, dvs. som sociala och fysiska verksamheter inom en region. Dessa har oftast gemensamma traditioner och regler. De är oftast kopplade till naturförutsättningar på platsen. Landskap är något fysiskt och får egentligen inte en betydelse förrän någon betraktar det. Det gör landskapet politiskt och estetsikt komplext och därmed är det svårt att ha en klar bild och en exakt definition av vad landskap är. Även om naturförutsättningar är en viktig aspekt så är det traditioner och regler som har störst påverkan. Exempel på detta är Småland med sina små jordbruk där majoriteten var egna bönder, medan Skåne har stora gods och historiskt mindre andel egna bönder. Detta förklaras främst av sociala orsaker, men naturförutsättningar spelar en roll. (Cosgrove 2006)

Under 1500 och 1600-talen växte, som nyss nämnts, en ny syn på landskap fram i samband med att landskap började avmålas och kartor ritades upp. Detta gjorde att landskap mer kom att handla om geografiska områden som gick att avbildas. Tex ville landägare avbilda sina ägor. Landskap blev istället för ett lokalt samhälle en bit natur som mättes ut på en karta eller målades på en tavla. Det baserades på en idé som var avgränsad i kartor, på avbildningar, av geometri, grafiska metoder, mm. Landskapsbegreppet fick en estetisk och distanserad betydelse som lagrades över den gamla betydelsen av landskap som ett område mark med ett visst samhälle med seder. Man såg alltmer landskapet utifrån till skillnad från inifrån. Det gamla landskapet syntes fortfarande i avbildningar men ofta på ett romantiskt sätt med ruiner och gamla byar. (Cosgrove 2006)

I slutet på 1700 talet och i samband med moderniseringen och industrialiseringen av samhället kom idén om det pittoreska landskapet. Det skulle vara vilt, t.o.m. skabbigt, ovårdat och oregelbundet. (ibid.)

När samhället förändrades växte en rotlöshet och ett sökande efter en kulturell identitet, ett ursprungligt hem. Vid avbildningar lämnades då konflikter och motsättningar utanför för att behålla en bild av ett romantiskt, harmoniskt, nostalgiskt landskap för att bevara dem sentimentala och nostalgiska. (ibid.)

Under 1800- och 1900-talet blev det viktigt att ena folk kring en nation och en gemenskap, och då skapades generaliserade, ikoniska bilder och tavlor som representerade nationen. Dessa bilder framställdes ofta konservativt och negativt till modernitet och förändringar. Det representativa för nationen sågs som viktigt att bevara som arvegods för framtida generationer. Man visade på kvalitet och naturlighet för att främja värnandet av historiska platser, t.ex. arkeologiskt skyddade platser. Det är platser som utmanas av det moderna samhället men som är viktiga att bevara ur historisk synpunkt. Modernitet och utveckling samt bevarande av tradition är motsatser och spänningar som hela tiden påverkar och är beroende av varandra. Det är viktigt att bevara historiska kulturer men det kan vara svårt i en ständigt utvecklande värld eftersom värderingar och traditioner ständigt förändras. (ibid.)

I boken Landscape av John Wylie kan man läsa om konstnären Paul Cézanne och hur han målat samma scen mer än sextio gånger och inte en enda tavla är den andra lik. Det är samma motsatsspänningar i tavlorna som besjålas och etsar sig fast vid landskapsstudier inom kulturgeografi. Spänningar mellan avstånd och närhet, objektivitet och subjektivitet, kropp och själ. Är landskapet en scen vi studerar eller något vi på avstånd lever i? Eller beskriver ordet landskap en kombination av kunskap, kropp, själ och mark, en värld som hela tiden förändras och utvecklas? Man kan även tolka och uppfatta landskapet som konst påverkad av kultur och historia, visuella metoder och verk som observeras och tas avstånd från. (Wylie 2007)

Filosofen Maurice Merleau-Ponty ansåg att Cézannes konst symboliserade en ofrånkomlig medverkan i landskapet. Att han blev ett med konsten, och därmed landskapet. Merleau-Ponty använde detta resonemang för att framhäva sina egna slutsatser att jaget och landskapet är sammanflätade och faktiskt föregår

förutsättningarna för rationalitet och objektivitet. Med sina ca sextio olika tolkningar av Mont Saint-Victoire kan man se att Cézanne inte är en fristående betraktare, utan han blickar in i landskapet och blir ett med det. Man ser det avmålade synliga landskapet samtidigt som man ser Cézannes vision av landskapet. Dock kan landskap tolkas olika och det kan man tydligt se när man läser om vad Raymond Williams har att säga om landskap. Han anser att landskap inte alls handlar om närhet och känsla utan det representerar världen som en fristående utsiktspunkt, som en scen som visuellt betraktas och förvandlar människan till åskådare på avstånd. Jonathon Crary tar avstånd från Merleau-Pontys tolkning av Cézanne och hans konst. Han anser att konstverk inte alls är tidlösa och jaget och landskapet är inte sammanflätade utan helt fristående. Crary menar istället att Cézannes tolkning av landskap ska uppfattas i samband med en kris. Man ska se konsten som en historisk berättelse där det som avbildats var det som var mest aktuellt under tiden som tavlan målats. Att avbilda händelsen är ett sätt att ta ett steg tillbaka och betrakta på avstånd. (Wylie 2007)

2.2 Europeiska landskapskonventionen och dess syn på landskap

Figur 2.

Europeiska landskapskonventionen inrättades bildades av Europarådet i oktober 2000 och trädde officiellt i kraft i mars 2004, då de första länderna ratificerade konventionen. Sverige skrev under konventionen i februari 2001. Den har dock ratificerats först nyligen och trädde i kraft i Sverige 1 maj 2011. Syftet med landskapskonventionen är att

värna om och förvalta vårt landskap genom tydliga regelverk. Man ska även öka medvetenheten om landskapet som livsmiljö och dess betydelse för landets befolkning. Man vill därigenom öka kunskapen och deltagandet i beslut som angår landskap både på regional och privat nivå. Vi ska även dela med oss av vår kunskap med övriga länder som ratificerat konventionen, och de med oss. (Riksantikvarieämbetet; Europeiska landskapskonventionen 2011)

Europeiska landskapskonventionen samordnar olika sektorer som finns i de flesta länderna för att underlätta sammanförandet av olika intressen inom ett landskapsperspektiv. Ratificeringen innebär en ökad helhetssyn samt ett sätt att förbättra och sänka kostnader för bristande kommunikation mellan kommun och stat. Sverige har goda möjligheter att ta en ledande position i konventionen samt leda det internationella samarbetet och på så vis öka demokratiskt inflytande för invånarna. Varje medlemsland är skyldiga att införa lokala och regionala metoder som kan ses som intressanta och viktiga för landskapet. Detta för att förtydliga förvaltningar och politikernas ansvar för delaktighet. Alla som kan påverka landskapet, vare sig det är direkt eller indirekt ses som aktörer. Det är viktigt att ett medlemskap i konventionen uppmärksammas av befolkningen så delaktighet

och kunskap ökar om landskap samt dess roll, förändringar och framförallt dess värde. (Riksantikvarieämbetet; Europeiska landskapskonventionen 2011)

Detta kräver att alla samarbetar. Det är viktigt att man förstår att flera olika aspekter måste tas hänsyn till. Viktiga områden är kommunikation, kunskapsuppbyggnad, förmedling, förståelse, värdering, kartläggning, mål och prioriteringar i och av landskap. Men man måste också ta hänsyn till saker som etnicitet, religion, generation, genus/kön, sexuell läggning, klass och funktionshinder. Alla dessa saker är avgörande för hur människor ser och upplever landskap. För att göra detta måste man sprida mångfald. Landskapskonventionen vill i samarbete med Europarådet stärka den hållbara utvecklingen genom att stärka relationen mellan människa och livsmiljö. Man anser landskap vara någon som tillhör oss alla och därför bör den hanteras så, dvs. demokratiskt. Målet är att skapa en kombination av representativ-, direkt- och deltagardemokrati som är anpassad för alla medlemmar. Vid utformandet vill man använda sig av allmänhetens åsikter och kunskap så att de har en chans att vara med och påverka sin närmiljö och hur den ska förvaltas och utvecklas i framtiden. Europarådet tror att alla är intresserade av sin omgivning och miljö och vill vara med och påverka den. Med den ökade medvetenheten vill man klargöra sambandet mellan pågående markförändring, den fysiska miljön samt övriga aktiviteter som påverkar och förändrar landskapet. Landskapskonventionen fastslår att medverkan av enskilda personer och intresseorganisationer behövs under hela planeringsprocessen. Dock är det oftast i situationer där man har ett personligt intresse eller mål som man har möjlighet att påverka. Nordiska ministerrådet framhåller den stora skillnaden mellan att ha åsikter i planeringsfrågor och ett aktivt deltagande i själva planeringen. Här är själva tidpunkten en viktig faktor eftersom möjligheten för påverkan försvinner till viss del om man ombeds uttrycka sin åsikt om ett färdigt förslag och inte under idé och planeringsprocessen. Förutom detta ser landskapskonventionen ytterligare problem, med hur kommunala och statliga tjänster utvärderas och uppföljs. Detta görs till största del av myndigheter och den allmänna befolkningen. Dialogen med allmänheten sköts väldigt dåligt och majoriteten av kommuner, länsförbund och regionförbund har få medel och strategier för en sådan dialog ska skötas. Trots allmänheten de senaste åren visat större intresse och engagemang för delaktighet i sin närmiljö så är det idag är det endast i lagstyrda processer som riktlinjer och regler finns. (Riksantikvarieämbetet; Europeiska landskapskonventionen 2011)

2.3 Min syn på landskap

Som man kan läsa är det mycket svårt att definiera begreppet landskap. Det är väldigt många företeelser och processer som måste räknas med och det är svårt att få med en bra bredd i en definition. Att ha en bred definition är viktigt just eftersom det är så mycket som måste inkluderas. Landskap är något som alltid funnits och har därför mycket aspekter att se till. Eftersom det är mycket att ta hänsyn till så är det svårt att göra en generell definition av landskap. Dessutom anser jag att tolkningen av landskap är högst subjektiv och att inga människor tolkar det exakt likadant. I denna uppsats är det min syn och definition av landskap som jag utgår från.

Min syn på landskap är att det är en mix av olika teorier. Jag tycker att Cosgrove har helt rätt i att landskapet är en historisk process där kulturella och sociala mönster format och hela tiden formar landskapet. Kulturen som är mest betydande är den som för tillfället styr och formar. Detta förändras hela tiden eftersom att olika kulturer har olika betydelse vid olika tid. I takt med att världen förändras så gör även landskapet det. Landskapet har inte någon egentlig betydelse förrän någon betraktar det, det är då det blir estetsikt och politiskt komplext och oenigheter lyfts fram. Efter industrialiseringen och moderniseringen har det inneburit stora förändringar för vårt landskap. För många innebär detta en romantisering om vad landskapet en gång var och att det är viktigt att bevara utan större påverkan.

Till viss del håller jag med Merleau-Pontys syn att man har en ofrånkomlig medverkan i landskapet, dock anser jag att man inte har detta förrän man har ett faktiskt intresse av landskapet. Innan dess har det inte en direkt betydelse utan snarare betraktas utifrån som Raymond Williams talar om. Då kommer man in på vad Crary talar om, att landskap tolkas i olika kriser. Där kommer landskapskonventionen in, de vill att alla samarbetar i utvecklingen och bevarandet av vårt landskap. För att vi ska kunna få en bra gemensam levnadsmiljö är det viktigt att ta in så många åsikter som möjligt. Detta kan vara svårt eftersom landskap är subjektivt. Men man kan försöka göra det så enkelt som möjligt genom att komma överens om generella regler, prioriteringar och mål. Här är kommunikationen allra viktigast. Målet är att stärka relationen mellan människa och livsmiljö och det görs bäst genom demokrati.

3. Samhällsplanering som rör landskap och vindkraftsetableringar

3.1 Kort om översiktsplanering

Plan- och bygglagen står till grund för hur en kommun ska utveckla dess fysiska samhällsplanering. Det måste finnas en aktuell översiktsplan som täcker hela kommunens yta och påvisar aktuella planeringsfrågor samt kommunens allmänna intressen. Till allmänna intressen räknas bl.a. hur den byggda miljön och riktintressen ska bevaras, utvecklas samt hur vatten- och markområden ska användas. Utöver det ska översiktsplanen utgöra grunden för detaljplanerande och områdesbestämmelser. Det är även bra om översiktsplanen tar upp kommunens vision för framtiden eftersom den då kan fungera som ett metodiskt dokument för framtida utveckling. (Boverket; översiktsplanering 2011)

3.2 Vad är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen?

Genom att hålla tillägg, kompletteringar och fördjupningar under ständig förbättring och utveckling underlättar man det kommunala arbetet eftersom man då kan ändra i översiktsplanen utan att behöva göra om hela planen. Det innebär också att man hela tiden håller översiktsplaneringen aktiv och aktuell till dess att en ny översiktsplan ska upprättas. En fördjupning eller ett tematiskt tillägg är en detaljerad redogörelse av kommunens ställningstagande för ett specifikt geografiskt område. Beslut som gäller mark- och vattenanvändning vid bygglov för t.ex. vindbruk, externhandel och översvänningsområden får ett tydligt underlag med hjälp av ett tematiskt underlag. Ett tillägg kan vara något som inte tidigare tagits upp i översiktsplanen och brukar oftast gälla hela kommunens yta. (Boverket; tillägg till översiktsplaner 2011)

3.3 Prövningsprocessen. Fokus på miljökonsekvensbeskrivning och samråd

Det vanligaste tilläget i översiktsplaner är idag gällande vindkraft. Majoriteten av kommuners översiktsplaner gäller medel till stora vindkraftsverk och installationer vid och i vatten. Det är viktigt att kommunen går igenom relevanta planeringsunderlag och övrig information som finns för hur en vindanläggning ska utformas eftersom det kan komma att påverka och/eller påverkas av andra samhällsintressen.

Trots att översiktsplanen inte är juridiskt bindande så spelar den en viktig roll i kommunens arbete. Enligt Miljöbalken ska den vara tydligt utformad så det är lätt att utläsa innehåll och miljökonsekvenser. Miljökonsekvensbeskrivningen har en viktig roll eftersom den beskriver och identifierar indirekta och direkta effekter som t.ex. en vindkraftsanläggning kan orsaka. Dess syfte är även att framhålla en bedömning av effekter som kan påverka miljö och hälsa. En miljökonsekvensbeskrivning stärker översiktsplanen eftersom den bidrar till tidiga diskussioner av förslag under planprocessen. Detta är viktigt eftersom samhällsförändringar sker snabbt i dagens samhälle. Det finns ständigt nya planer och intressen som gör det extra viktigt att hålla översiktsplanen aktuell och uppdaterad för att underlätta underlag till beslutsprocessen. (Boverket; översiktsplanering 2011), (Boverket; översiktsplaneprocessen 2011), (Vindlov; planprocessen 2011)

Vid byggnad av större vindkraftsanläggningar behöver man tillstånd av den tilltänkta kommunen och miljöbalken, som prövas av länsstyrelsen. Processen kan kort delas in i tre etapper. Samråd, miljökonsekvensbeskrivning och tillståndsansökan. Dessutom finns det särskilda regler vid skyddad natur som ses över speciellt av miljöbalken. Det är länsstyrelsen ansvarar för tillstånd enligt miljöbalken. (Vindlov; stora anläggningar 2011)

Det första som görs i en provningsprocess är ett samråd. Samrådunderlaget innehåller vindkraftanläggningens lokalisering, omfattning, utformning och förutsedd miljöpåverkan. Innebär det en stor miljöpåverkan går samrådunderlaget ut till ett större antal intressenter som berörda kommuner, statliga myndigheter, allmänhet, organisationer som t.ex. Naturskyddsföreningen samt andra som kan vara berörda. Samrådet är kopplat till det senare framtagandet av en miljökonsekvensbeskrivning. Efter samrådet upprättar etableraren en miljökonsekvensbeskrivning som ska ingå i tillståndsansökan. Ansökan skickas tillsammans med en teknisk beskrivning till länsstyrelsen för beslut. (Det finns undantag som t.ex. vid anläggningar i vattenområden då miljödomstolen är beslutstagare.) Därefter skickar de oftast ut en kompletteringsansökan till alla intressenter för kompletteringar och synpunkter. När kompletteringar och synpunkter setts över kommer länsstyrelsen med ett beslut. (Vindlov; planprocessen 2011), (Vindlov; samråd 2011)

4. Vindbruksplaner

Skåne har varierande topografi och för att få överblick och bredd har fyra kommuner, över hela Skåne, valts ut som fallstudie. De utvalda kommunerna är Kristianstad, Helsingborg, Östra Göinge och Svedala.

4.1 Kristianstad

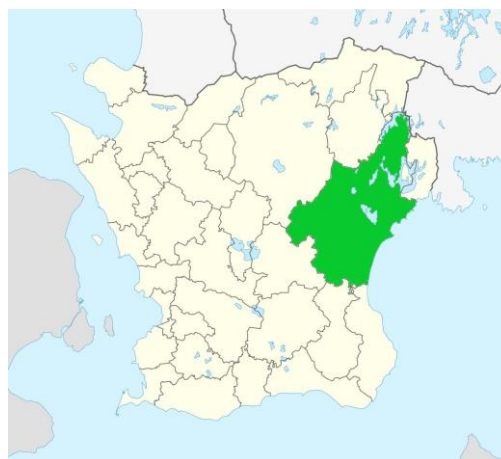
4.1.1 Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus

Kristianstad kommun har i samarbete med konsultfirman Mellanrum gjort en vindbruksplan. Syftet med vindbruksplanen var att utreda vilka delar av kommunens landskap som tåliga och vilka som är känsliga vid etablering av vindkraft. Analysen inriktades på det fysiska landskapet och hur olika områden skiljer sig åt. Fokus lades på beskrivningen av landskapets olika fysiska karaktärer, eftersom dessa till största delen upplevs visuellt när man rör sig i landskapet. Med detta som bakgrund lades olika bevarandevärden för kultur- och naturmiljö samt riksintressen ut. Kristianstad kommun vill med detta vill precisera hur vindkraft kan komma att motverka eller samverka med dessa värden och intressen. När landskapsanalysen utformades gjordes även en inventering av områden som skulle kunna vara tåliga eller känsliga för vindkraft. (Kristianstad kommun 2010)

Kristianstad kommun poängterar att man måste tänka på att landskap uppfattas och värderas olika beroende på var och vem man är. Vad som ses som kuperat i Skåne kan mycket väl anses som platt i en annan del av Sverige. Därför fördes samtidigt som analysen utfördes en dialog med tjänstemän, politiker, vindkraftsintressenter och allmänhet för att avgöra hur landskapet upplevs vid vindkraftsutbyggnad. Målet är att vindkraftsverk ska ses som ett naturligt inslag i landskapet. Det är trots allt de som bor och vistas i miljön som vet hur en vindkraftetablering skulle komma att påverka ett landskap. Synen på vindkraft är alltid subjektiv och det går inte att objektivt avgöra om det är positivt eller negativt. Det man kan göra är att synliggöra dess effekter på landskapet och det är det de valt att koncentrera sig på i Kristianstad kommuns landskapsanalys. (ibid.)

I vindbruksplanen valde de att innefatta hela kommunens yta, både land- och havsområden. Dock uteslöts mindre så kallade "gårdsverk", som är upp till 30 meter höga, när man allmänt talar om vindkraftverk. (Vindkraftverk som idag byggs på land har en totalhöjd, inklusive turbinblad, som ligger mellan 90 och 150 meter.) Man valde att göra så eftersom gårdsverk kan få bygglov oavsett översiktsplanens klassificering. (ibid.)

Figur 3. Kristianstad kommun

4.1.2 Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?

Områden av riksintresse är platser som nationellt beslutats vara särskilt viktiga att bevara eller utnyttja för särskilda ändamål. Dessa platser och områden anses vara extra känsliga och det är viktigt att skydda dem mot ingrepp som kan skada dess värde. Numera finns riksintressen för vindkraft. I Kristianstad kommun finns två områden som är av riksintresse för vindkraft, ett på land och ett till havs. Det är Maltesholmsområdet som ligger på den skogsbeklädda Linderödsåsen och Taggenrundet som ligger ca 8-13km från land. Kristianstad är en kustkommun och det innebär goda förutsättningar för vindkraft, både på land och till havs. (Kristianstad kommun 2010)

Det finns ett rikt fågelliv i Kristianstad kommun och det finns områden som är ornitologiskt känsliga där man måste respektera och visa hänsyn till fågellivet och därmed vara försiktig med vindkraftsetableringar. Hanöbukts havsområde är känsligt ur fiskperspektiv. Bland annat vandrar majoriteten av all ål därförbi när den ska ut till Atlanten. Men även sill och piggvar leker i Hanöbukten och är känsliga för förändringar. Det förekommer sporadiskt även gråsäl, tumlare och enstaka fall av knobbsäl. Området gränsar mot Listerlandet i nordost och Österlenkusten, som hänger samman med Linderödsåsen, i sydväst. Det är ett öppet landskapsrum där man kan blicka ut mot Blekinge i norr och Simrishamn i söder. Det är ett vattenområde med långa stränder som är visuellt känsligt och ett viktigt friluftsområde. Riksintresset Taggenrundet ligger i den östra delen av vattenområdet och fortsätter in i Sölvesborgs kommun. På varje sida av riksintresset finns Sjöfartsverkets säkert klassade sjövägar och reserverade områden för Ravlunda skjutfält. (ibid.)

Skärgårdskusten har en storskalig öppen karaktär med flacka, betade strandängar som skulle kunna vara passade för vindkraft. Men eftersom strandängarna har en ålderdomlig karaktär och är viktiga för friluftslivet så ingår det i naturvårdens riksintresse. Området har även en del bebyggelse med komplexa detaljer. Områdets storskalighet är visuellt känsligt för påverkan av alla sorters industriell påverkan. Kopplat till skärgårdskusten finns sanddynskusten som också är känslig för förändringar. Det är en kuststräcka med sandstrand som möter tallskog. Även denna karaktär omfattas av riksintresse. Kustområdet samt skogen är storskalig och enhetlig och är viktig för friluftsliv och naturvård. Områdets värde ligger i närheten mellan skogen och kusten. Detta är värdefullt för turistnäring och det är även viktigt att värna som naturmiljö. (ibid.)

Uppe på Linderöds- och Nävlingeåsen finns mosaiklandskap som till sin struktur är småskalig men topografiskt ganska kuperade. Det är betade marker blandade med odlade fält och små skogspartier. Detta är en attraktiv landskapsbild och det finns intressen ur friluftssyn för natur- och kulturmiljövård. Visuellt skulle vindkraft komma att påverka karaktären av landskapet. Att bygga vindkraftverk uppe på åsarna syns på långa avstånd och kan vara oattraktivt men det är också ett bra läge eftersom det finns goda vindförhållanden. Sluttningarna ner från åsarna syns långt över slätten, mot Östra Sönnarlöv är topografin spännande med skiftande naturtyper. Den består av bland annat skog och flera bäckraviner, och är för friluftsliv och naturvård klassad som riksintresse. Området är även utpekad av

länsstyrelsen som värdefullt naturområde. Området utgör en tydlig gräns mellan slätt- och skogsbyggd och är visuellt känsligt mot alla sorters påverkan. Dock kan det vara så att en etablering en bit ut i skogen eller en bit ut på slätten inte skulle påverka landskapsbilden avsevärt. (Kristianstad kommun 2010)

Där Linderödsåsens möter Hanöbukten finns en brant sluttning och en smal remsa tallskog som delar åsen och havet åt. Majoriteten av området är öppen betesmark och åkermark och man kan blicka ut över Stenshuvud i söder. Det finns även inslag av bok- och tallskog. Nedanför sluttningen ligger många fritidshus och smågårdar spridda i den flacka sandskogen. Landskapets varierande, ålderdomliga karaktär är känsligt mot vindkraft och viktigt att bevara för turismen och friluftslivet. (ibid.)

Vattensystemet vid Helgeå består av flacka betes- och slåtterängar med vattendrag och mindre grunda sjöar. Detta är avvikande i den annars enhetliga slättbygden och är därför mycket viktigt att bevara. Trots att det i andra delar av landet kanske inte skulle ses som speciella så är det unikt för detta område och anses vara extra viktigt att bevara och därför mycket känsligt mot exploatering. (ibid.)

Naturreseptatet Fjälkinge backe är en utmärkande skogstäckt kulle med hagar i sluttningen. Kullen är ett landmärke som bryter av den flacka slätten och ligger under natur- och kulturmiljövårdens riksintresse. Området är känsligt för exploatering och det skulle störa landskapsbilden avsevärt. (ibid.)

Där slätten övergår till skogsbygd ändrar landskapet långsamt karaktär till stenig och blockig. Topografin går från storskaligt till småskaligt och eftersom området blir visuellt attraktivt så blir det också känsligt för exploatering. Karaktären består av dalar, sänkor, fruktodlingar, sjöar och skogsbeklädda höjder som ger praktfulla vyer. Kombinationen mellan dessa gör landskapet unikt och mycket känsligt mot exploatering. (ibid.)

Det finns ett rikt friluftsliv bland de så kallade vildmarkssjöarna. Den starkt kuperade skogsbygden med inslag av sjöar och stenblock är unikt för de södra delarna av Sverige är mycket populär eftersom den inte innehåller mycket bebyggelse. Eftersom det är unikt för området så är området extra känsligt för vindkraft och exploatering. En utbyggnad skulle förstöra områdets karaktär. (ibid.)

4.1.3 Vilka landskap bedöms vara tåliga?

I norra delarna av Kristianstad kommun finns kuperad skogsbygd, backig terräng med inslag av mindre odlade ytor. Dessa är positivt kopplade till friluftsliv och naturvård. Detta område anses tåla uppbyggnad av vindkraft om man väljer att lägga dessa i skogsområdet och inte i de öppna områdena. Om de placeras i skogen blir den visuella påverkan inte överdrivet stor. Dock är det viktigt att man tar hänsyn till den varierande terrängen så vindkraften får ett enhetligt intryck. Man bör undvika att placera några verk vid eller på öppna odlingsfält eftersom det skulle vara störande. (Kristianstad kommun 2010)

Mellan åsarna, bland de odlade fälten, finns plättar av lövskog och stengårdsgårdar med mindre utspridda gårdar. Området är tåligt för vindkraft så

länge man passar sig från att bygga för nära gårdar och för öppna ytor. På flera platser vid kusten finns tall- och bland skog på den sandiga flacka marken. Detta område anses inte vara lika känsligt som vid övergången mellan de olika markerna och är man eftertänksam med var vindkraftverk placeras så anses inte området vara direkt känsligt eftersom skogen till viss del täcker vindkraftsverken.

Kristianstadsslätten präglas till majoriteten av odlad flack terräng som har få topografiska undantag som mindre dungar, våtmark och beteshagar. Markägandet är storskaliga ensamma gårdar. Sikten över fälten är lång och även om vindkraftverk skulle vara mycket synliga så anses området ändå vara visuellt tåligt för ingrepp. (Kristianstad kommun 2010)

4.1.4 Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?

Kristianstad kommun anser att det är viktigt att låta alla inblandade att få uttala sig i vindkraftsfrågan. Om männisikor känner sig involverade så är det lättare att de ser förändringen som något positivt istället för något negativt, främmande och störande. I samband med analysens utveckling fick invånare, markägare, grannkommuner, intresseföreningar och andra komma med synpunkter på var och hur vindkraftsutbyggnad skulle kunna ske. Eftersom utredarna vill att vindkraft som byggs i kommunen ska passa in i landskapet så är kontakten med alla intressenter viktig. Landskapsanalysen som skapats till översiktsplanen användes som underlag till samråd, där invånare, markägare, grannkommuner, intresseföreningar åter igen fick komma med synpunkter. (ibid.)

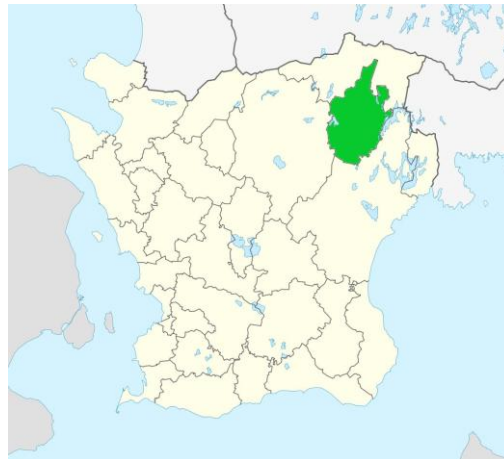
4.2 Östra Göinge

Figur 4. Östra Göinge kommun

Östra Göinge kommuns Vindbruksplan har gjorts tillsammans med firman EnergoRetea i september 2009. Den kompletterades i juli 2010 med kommunens synpunkter. (Östra Göinge kommun 2010)

4.2.1 Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus

När man förändrar landskapsbilden med t.ex. vindkraftsverk måste hänsyn till dess relation till landskapet tas. När Östra Göinge kommun gjort sin vindbruksplan har de haft Europeiska landskapskonventionen i bakgrunden och varit mycket noggranna med att inte påverka landskapsbildens kulturhistoria och identitet för mycket. Dock anser de, precis som landskapskonventionen säger, att förändring är en naturlig del i landskapsbilden så att påverka landskapet till viss del är bara naturligt. Landskapet är ett samspel mellan sociala, kulturella och naturliga faktorer och därför vill Östra Göinge kommun med sin landskapsanalys främja upplevelsen och förståelsen för landskapet och dess skötsel och utveckling. (Östra Göinge kommun 2010)

Att göra en landskapsanalys är viktigt i vindkraftsprocessen eftersom det systematiserar och sorterar information om landskapet som kan ge ökade kunskaper som är nödvändiga för bedömningar och beslut i ämnet. I denna landskapsanalys har de valt att dela in kommunen i olika områden baserade på landskapets karaktär. Området har därefter värderats utefter dess känslighet för vindkraftsetablering. Analysen grundas på den engelska metoden Landscape Character Assessment och fungerar som en indelning av identifierade egenskaper och en platskänsla i landskapet. (ibid.)

Vid analysen har arbetet utförts i fyra steg. Det första är inledande inventering och utkast till karaktärstyper där man, utan att faktiskt gå ut och inventera, delar in landskapet i landskapstyps indelade grupper. Till detta har de använt sig av olika kartskikt och analyserat med hjälp av GIS (Geografiska Information System). Dessa har även kompletterats med kulturmiljö- och landsbygdsprogram för Skåne samt information från kommunens hemsida. Det andra steget har varit landskapsstudier med hjälp av fältarbete. Till detta har man haft steg ett som grund till hjälp att strategiskt välja platser. Man har använt sig av fotografering och formulär med beskrivning av karakteristiska drag och framstående landskapselement för att dokumentera sina resultat. Formuläret är utformat på ett sådant vis att det är lätt att jämföra resultaten. Karaktärisering och beskrivning, steg nummer tre, har gjorts så objektiv som de kunnat. Det har även gjorts en karta som grundar sig på de reviderade resultaten i steg ett och två. Kartan visar tillsammans med fotografier klassificerade, karaktärstyps indelade landskapsområden i Östra Göinge kommun. (Östra Göinge kommun 2010)

Bedömning av landskapets tålighet för vindkraft görs med hjälp av de övriga stegen i analysen. När man gjort detta så har man använt sig av boverkets Vindkraftshandboken och delat in tåligheten i tre grupper;

1. Lämpligt för vindkraft
2. Lämpligheten beror på anläggningens lokalisering och utformning
3. Olämpligt för vindkraft (Östra Göinge kommun 2010)

4.2.2 Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?

Norra delarna av Östra Göinge kommun består av skog med kraftigt ojämn terräng, flackare områden består av sandig morän med våtmarker. I södra delarna av kommunen finns större öppnare, brukade områden med finkorniga jordarter som lera, sand och silt. Det finns även många sjöar och vattendrag. Kommunen har även fornlämningar som äldre kyrkor, ringkors och hållristningar från järn- och bronsålder. (Östra Göinge kommun 2010)

Område 1, Kvidinge backlandskap, Östra Göinges kommuns skogsklädda backlandskap har inslag av flacka öppna områden. Gnejs och granit dominerar berggrunden och marken täcks av bland- och barrskog. Det finns inslag av urberg samt sandiga, steniga moräner och de lägre belägna områdena har isälvsediment, postglacial finsand samt torv. Blandat med de upphöjda skogsområdena finns även brukade jordar. Området har inte mycket bebyggelse förutom enstaka gårdar och torp. Undantaget är runt väg 19 som går rakt genom området. Förutom mycket bebyggelse så är vägen del i ett viktigt nätverk som kopplar samman småvägar. Det finns även stenbrott och grustäkt. Området har en del fornlämningar som fossiler, gravsättningar och rester av by- och gårdstomter. Ballingstorpsgården från 1700-talet är byggnadsminnesförklarad och ett rikt kulturarv. Dessa kulturminnen finns i östra delen av området som anses vara mycket känsligt för påverkan eftersom det skulle störa den kulturhistorik som finns. (ibid.)

Område 4, Tydingens sjölandskap, är ett rikt kuperat sjö- och lövskogslandskap med barrskog i norra delen av området. Markens varierande utseende är mosaikartat med brukad jord, betesmarker, sjö och sandmarker. Det finns även flera viktiga vägar i området som förbinder kommunen med övriga landet. Runt sjön och längs med vägarna finns majoriteten av områdets bebyggelse. Det finns flera spår av fornlämningar som fossiler och skålgropar. I byggnadsrester har man även hittat flinta. På dessa områden används marken till jordbruk som avgränsas med stengården, buskrader och alléer. Detta område anses ha stort värde för friluftsliv och nöje. Tydingesjön har ett rikt upplevelsevärde och är mycket populärt område. Därför anses detta område vara väldigt känsligt för vindkraftsetablering. (ibid.)

Område 9, Immelns sjölandskap, är beläget i ett kuperat sjö- och lövskogslandskap och har granit, gnejs och diabas som grund, med jordarter som urberg, torv och sandig morän. Det finns även postglacial sand, isälvsediment och glacial silt. Topografin går från kuperad till brant. Immeln är kantad av bokskog och har flikig karaktäristisk strandlinje. Även runt om sjön finns lövskog men även bland- och barrskog förekommer. Det förekommer en del bebyggelse men majoriteten av den är sommarhus. Det finns inte heller några större vägar i

området. Eftersom att Immeln är mycket betydelsefull för turism och friluftsliv och har stora bruksvärden så anses området vara extremt känsligt för förändring och därmed vindkraftsetablering. (Östra Göinge kommun 2010)

Område 6, Glimåkra myrlandskap, är ett höglänt och flackt skogs- och myrlandskap med inslag av morän och torv samt isälvsediment vid vattendrag. Marken består av flacka myrar samt barr- och blandskog. Områdets bebyggelse, gårdar och torp, är till största delen utspridd i området med undantaget en mindre by. Myrmarkerna tar över området till den grad att det inte finns några större vägar. Dock finns fornlämningar som visar på tjärframställning i området, under 1600- och 1700-talen. Delar av området är tåliga för vindkraftsetablering, det beror dock på vindkraftverkets placering och utseende. På östra sidan av området är området känsligt med mindre brukbara jordar och betesmarker med inslag av bebyggelse och där bör inte etableras någon vindkraft. (ibid.)

Område 3, Backlandskapet mellan Vanås och Broby, är ett område som benämns som ett mosaikartat backlandskap. Området består av barr- och blandskog, öppna brukade ytor, torv och urberg samt vattendrag. Det finns flera vägar, stora och små som rör sig genom området och binder det samman med större tätorter, mindre byar och mindre enstaka torp och gårdar. Även här finns spår av fornlämningar i form av fossiler, hållristningar, stensättningar och rester av bosättningar. Det finns även godset Vanås från 1400-talet som är viktigt i samtida konst. Stengården och stora gamla ekar ger en extra intressant prägel på området. Områdets varierande karaktär kräver en uppdelning vid tålighetsbedömningen. Vanås och dess omnejd anses vara känsligt och värdefullt för upplevelser och bruksvärden och är inte lämpligt för vindkraftsetablering. Den del av området som består av skogsmark anses dock vara lämplig och tålig för vindkraftsetablering, bara man tar hänsyn till dess placering och utseende. (ibid.)

Område 5, Glimåkra backlandskap består till grunden, precis som för hela Östra Göinge kommun av granit och gnejs. Inslag av torv och isälvsediment bryter den annars homogena sandiga morän marken. Det förekommer även urberg i Rumperödsområdet. Det barrskogsklädda backlandskapet är uppblandat med brukbar ängsmark och små områden av lövskog. Den enhetliga barrskogen bryts av med mindre områden av örten kruståtel. Bebyggelsen är begränsad till orterna i området och i de mindre, öppna områdena. Vid bedömning av tålighet så delades området upp i två eftersom de har olika förutsättningar för etablering. Ena delen består till största delen av barrskog i jämn struktur. Detta område ses som mycket tåligt för vindkraftsetablering. Där barrskogen går över i öppna brukbara marker och små plättar med lövskog. Detta ses som ett viktigt kulturlandskap som är känsligt för påverkan och därför borde inte vindkraftsetablering ske här. (ibid.)

4.2.3 Vilka landskap bedöms vara tåliga?

Eftersom topografin i det skogsbeklädda backlandskapet (nämns även i punkt 4.2.2) är mycket varierande har de haft svårt att benämna områdets känslighet vid vindkraftsetablering. Vid en djupgående granskning delades området in i öst och väst eftersom deras tålighet är olika. Västra delen, som till största delen består av brukad jord, anses tålig för vindkraft bara man är eftertänksam med dess planering och utseende. (Östra Göinge kommun 2010)

Område 2, Helgeådalens odlingslandskap, storskaliga böljande åkerlandskap är mycket likt det skogsbeklädda backlandskapet i berggrunden och i jordarter. Det har även mindre områden av skogsmark i närhet till vattendrag. Utöver det så är det landskapet ett flackt åkerlandskap med inslag av vattendrag. Väg 19 går även genom detta område och tillsammans med andra större vägar binder den samman vägar, gårdar och tätorter. Detta område har till skillnad från det skogsbeklädda backlandskapet gott om bebyggelse som är jämt, rätvinkligt utspridd. Majoriteten av marken är brukad med större gårdar och området domineras av vattendrag. Även här finns fornlämningar som hällristningar, gravsättningar och vid vattendrag i finns rester av kvarnar och gårds- och bytomter. Området är vidsträckt med regelbundna mönster som kontrasterar vattendrag och linjära element som alléer och buskrader. Eftersom området är storskaligt så anses det vara tåligt för vindkraftsetablering. Dock ska man vara försiktigt och inte låta vindkraften dominera området eftersom det kan förstöra upplevelsevärde. (ibid.)

Område 10, Hjäsås barrskogslandskap, den barrskogsdominerade mellanbygden har berggrund av granit, gnejs och inslag av diabas och sedimentära bergarter. Topografin går från flackt till brant och har inga större vägar och de vägar som finns går från slingriga i norr till räta, linjära i söder. Det finns inte heller mycket bebyggelse och därför anses området inte ha några större värden och passar därmed till vindkraftsetablering. (ibid.)

Det kuperade område 8, Glimåkra sjölandskap är i grunden likt Immelns landskap. Skillnaden ligger i topografin som här består av sjöar och sankmark i backig terräng. Kring sjöarna växer lövskog men utöver det är det barr- och blandskog som sträcker ut sig i området. Vägar finns bara i mindre utsträckning och bebyggelse likaså. Mindre gårdar och torp samt den byggnadsminnesförklarade Sporrakullagården från 1700-talet finns i området. Gården omgärdas av ett upprustat odlingslandskap och fornlämningar som tjärdalar. Just detta kulturrika område är känsligt för förändring och bör bevaras. Utöver det så ses det övriga området till en viss del tåligt för vindkraftsetablering. Dock är det viktigt att man innan etablering utforskar placeringen av vindkraftsverken extra noga. Bäst är det att placera dessa i barrskogsdominerade områden. (ibid.)

Det flacka område 7, Sibbhults barrskogslandskapet i östra delarna av kommunen består i grunden av gnejs och granit med torv och sandig morän samt isälvsediment. Björksly blandas med barr- och blandskogslandskap samt flacka odlingslandskap. Bebyggelsen är mindre byar och torp i trä och natursten. Terrängen i området varierar mellan småskalig brukad åkermark och storskaliga skogsbruksområden och är inte värdefull när man ser till upplevelse- och bruksvärde. Förutom att man rekommenderas att undvika etablering runt byggnader i små landskapsrum så anses området vara lämpligt för vindkraftsetablering. (ibid.)

4.2.4 Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?

Östra Göinge har till sin landskapsanalys haft Europeiska landskapskonventionen och deras riktlinjer som grund. Den poängterar samspel mellan myndigheter och

allmänheten samt skydd och bevarande av kulturhistoria och dess identitet. Östra Göinge kommun vill med sin landskapsanalys främja landskapets utveckling. Vindbruksplanen var ute på samrådshandling mellan 17 november 2010 och 7 februari 2011 och då har alla som velat kunna komma med synpunkter. Dessa skulle varit sammanställda till sommaren 2011 men arbetet har blivit försenat. (Östra Göinge kommun 2010)

4.3 Helsingborg

Figur 5. Helsingborg kommun

4.3.1 Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus

Helsingborgsslätten är ett storskaligt flackt och böljande odlingslandskap. Det har stora influenser av stora tätorter, kraftledningar och befintlig vindkraft som påverkar landskapsbilden. Den flacka slätten gör att man kan se vindkraftverk på långa avstånd. Det är viktigt att man hittar en bra balans vid

landskapspåverkan som t.ex. vindkraftsverk. (Helsingborg kommun 2010)

Kommunerna Helsingborg, Ängelholm och Höganäs har valt att göra ett gemensamt vindkraftstillägg till deras översiktsplaner. Syftet var att underlätta framtida vindkraftsutbyggnad eftersom potentiella etableringsområden ofta är gränsöverskridande. Tillägget behandlar endast vindkraft och är upprättat efter samma regler som gäller en översiktsplan. Avgränsningen är gjord till kommunernas samlade yta, med havsområden inräknade. Idag gäller den dominerande vindkraftsetableringen stora anläggningar och därför har tillägget baserats på det. Det är även lättare att bedöma konsekvenser och alternativ till var en etablering passar in bäst om man har en stor översyn över ett område. Kommunernas yta har delats in i tre kategorier med olika kriterier. Den första är områden som är lämpliga för etablering av vindkraft, den andra är områden som är mindre lämpliga. Den tredje och sista kategorin är områden som är direkt olämpliga för etablering. (Helsingborg kommun 2010) Några exakta gränsdragningar för vindkraftsområden har inte gjorts i utvärderingen eftersom det är områdets helhet som är det viktiga. Exakt gränsdragning gör man inte förrän bedömningar om ett specifikt projekt ska tas. De områden som inte har några gränsdragningar anses vara olämpliga tills bedömning gjorts. Detta innebär att nya områden kan tillkomma om de klarar alla krav för etablering. Skillnader mellan lämpliga och mindre lämpliga områden är att mindre lämpliga områden har sämre förutsättningar för etablering när man ser till landskapsbilden, tillgång till elnät, flygfart m fl. Man har arbetat fram kriterier för bedömningen av antal verk vid vindkraftsutbyggnaden. Kategori 1; 1-2 verk, kategori 2; 3-8 verk och kategori 3 innefattar 8-20 verk. (Helsingborg kommun 2010)

4.3.2 Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?

Helsingborgs kommun har inte valt att peka ut några specifika element värda att värna. De har istället gjort så att de områden som inte är utpekade i ”områden lämpliga för vindkraft” och ”områden mindre lämpliga för vindkraft” anses vara viktiga att värna och helt känsliga mot etablering och påverkan tills någon ny bedömning gjorts. (Helsingborg kommun 2010)

4.3.3 Vilka landskap bedöms vara tåliga?

Helsingborgs första utredningsområde av områden som är lämpliga för vindkraft, är Rögge-Västraby har långa siktlinjer och är ett stort flackt odlingslandskap med undantaget Svedberga kulle, ett naturreservat sticker upp ur landskapet. Området är visuellt tåligt för etablering eftersom det är öppet och storskaligt. Verken syns på långt håll men det anses inte vara störande.

Området har goda vindförutsättningar och det pågår en prövning för 17 verk (storlekskategori 3). Närheten till tätorten Kattarp är ca 1 km och området har intressen inom natur, skog, försvaret och fågelliv vilket har uppmärksammats vid samråd och utställning. Intressena har bidragit till att etableringsområdet har minskats. Vid vidare prövning anses fågellivet och kulturmiljöfrågan vara extra viktigt att beakta. (Helsingborg kommun 2010)

Utredningsområde nr 6 i Helsingborg, Tostarp och Filborna tillhör storlekskategori 2 och är ett storskaligt landskap beläget på båda sidor om E4/E6. Till väster av motorvägen finns återvinningsstationen NSR och en del industri finns på områdets övriga delar. Brukad jordbruksmark finns öster om vägen, men det finns en detaljplan för industri och annan liknande verksamhet i området. Att området är storskaligt och påverkat av industri och buller gör det tåligt för etablering. Dock bör man även här särskilt beakta kulturmiljön. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg 17, Helsingborgs hamn/Kemiras hamn är storskaligt och ses som tåligt för etablering utan att någon större påverkan av land- och stadsbilden. Hamnen utgör ett riksintresse och därför måste det vid etablering samordnas med hamnens verksamhet. Kemira är en kemisk industri och därför måste riskanalyser och utredningar genomföras för att säkerställa risker innan etablering sker. Eftersom området är påverkat med buller och visuellt så anses det tåligt för etablering av vindkraft. Dock har det minskats gentemot vad som rekommenderades i översiktsplanen 2002 eftersom försvaret har intressen i hamnen. Vid prövningar måste hamnens riksintresse betraktas särskilt. Etablering i området tillhör storlekskategori 2. (ibid.)

Det första utredningsområde, som är mindre lämpligt för vindkraft i Helsingborgs kommun, är Helsingborg nr 2, Kulla Gunnarstorp. Det är beläget på båda sidor om väg 111 och slottet Kulla Gunnarstorp. I jämförelse med norr och nordost är det storskaliga området upphöjt vilket skulle innebära att en eventuell etablering skulle vara visuellt störande. Men eftersom området är storskaligt anses det till viss del vara visuellt tåligt. Området öster om slottet är flackt jordbrukslandskap med till majoriteten ädellövsbaserade skogsdungar. Man har bedömt området som mindre lämpligt för vindkraft eftersom riksintresse och kulturminnesvård av Kulla Gunnarstorp samt av fritidsintressen. Det planeras även en eventuell utbyggnad av lärliggande tätorter, Allerum och Hjälmskult. Vid en prövning måste kulturmiljövård och närhet till VOR anläggning i Höganäs särskilt beaktas. Området tillhör storlekskategori 2. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr 3, Norr om Duvestubbe, som är ett naturreservat beläget väster om Ödåkra. Närheten till dessa gör området mindre lämpligt för etablering. Dock är området ett storskaligt jordbrukslandskap med

inslag av dungar och vegetation med en korsande kraftledning som skulle göra det visuellt tåligt. Tillhör storlekskategori 2. (Helsingborg kommun 2010)

Utredningsområde Helsingborg nr 4, Väla – Björka är ett svagt sluttande åkerlandskap med mindre inslag av vegetation. Landskapet är, med dess närhet till Fleninge tätort med kyrka och Björka skog vid köpcentrat Väla, småskaligt och därmed mindre tåligt för etablering. Området tillhör storlekskategori 1. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr 5, Småryd mm är ett storskaligt jordbrukslandskap med större inslag av dungar. Detta gör området till viss del tåligt för etablering men eftersom det är beläget nära Småryds naturreservat och Mariastaden, som fortfarande är under utbyggnad så anses området mindre lämpligt. Vid en prövning kräver kulturvården skärskild beaktning. Området tillhör storlekskategori 2. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr 7, Benarp-Lydinge är ett storskaligt, flackt men böljande jordbruksområde i närheten av Bjuvs kommun. Storskaligheten gör området visuellt tåligt men närheten till Hyllinge Center och större kraftledningar bör beaktas. Det finns även riksintresse, Rosendals slott, som man måste ta hänsyn till. Enligt Helsingborgs kommun ses området som lämpligt för etablering men närheten och möjlig gränsövergång till Bjuv och Åstorps kommuner kräver gemensam samordning och bedöms därför som mindre lämpligt. Området tillhör storlekskategori 2. (ibid.)

Området runt utredningsområde Helsingborg nr 8, Vasatorps golfbana är storskalig, böljande jordbruksmark med inslag av vegetation, mangelgrav och kraftledning. Storskaligheten gör området tåligt för vindkraft men närheten till golfbanan och naturområden gör att kulturmiljövård måste beaktas särskilt vid en prövning. Området tillhör storlekskategori 2. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr 11, område i kommungränsen mot Bjuv sträcker sig längs hela kommungränsen. Det är ett storskaligt, böljande jordbrukslandskap med inslag av mangelgravar med vegetation, dungar och kraftledningar. Storskaligheten med få bosättningar och kraftledningarna gör området lämpligt för etablering men det finns även en oxelallé vid Boserups gård som ska värnas av kulturmiljöhänsyn. Även försvaret har intressen i området och det kan även vara problemfyllt att ansluta vindkraftsverken till elnätet. Vid en prövning måste kommunal hänsyn och kulturmiljövård särskilt beaktas. Området tillhör storlekskategori 2. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr 12, Område vid Källaregården, väster om Tågarpsvägen, söder om Mörarp är svagt böljande med starkt brukade jordar med mindre inslag av vegetation. Utifrån detta är området visuellt tåligt för etablering men området är begränsat, tillhör storlekskategori 1, och dess närhet till utredningsområden 11 och 13 gör det mindre lämpligt. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr 13, Hässlunda är en storskalig, flack, delvis starkt brukad jordbruksmark med inslag av vegetation, gårdar och en mindre kraftledning. Detta gör området lämpligt för etablering. Dock finns det problem med elanslutning och närheten till gränsande kommuner gör att man vid en

provning borde beakta detta särskilt. Området tillhör storlekskategori 2. (Helsingborg kommun 2010)

Utredningsområde Helsingborg nr 14, Fjärestadtorp är ett långsmalt flackt jordbrukslandskap med inramande träd, en mindre kraftledning och gårdar och bebyggelse. Storskaligheten gör området lämpligt men närhet gränskommuner försvarsintressen och elanslutnings problem gör att detta måste beaktas särskilt vid en provning. Området tillhör storlekskategori 2. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr 15, Fjärestad är ett mindre, tillhör storlekskategori 1, flackt jordbrukslandskap med bebyggelse samt mindre inslag av vegetation och en mindre vindkraftledning. Området är mindre lämpligt för etablering pga. dess storlek samt att det kan vara problematiskt att ansluta verken till elnätet. (ibid.)

Utredningsområde Helsingborg nr16, Katslösa/Kvistofta är ett storskaligt flackt landskap med inslag av vegetation och märgelgravar. Det finns även riksintresse i form av gravkullar och Rååns dalgång. Området är tåligt för etablering om man ser till dess storskalighet, dock ligger Kvistofta kyrka ca 1 km från området och det kan finnas svårigheter med eltillförseln som gör det mindre tåligt. Området tillhör storlekskategori 1. (ibid.)

4.3.4 Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?

Helsingborgs kommun har inte skrivit specifikt om möjligheter att påverka vid genomförande av analys. Dock var planen var utställd på samråd från den 3 januari till den 8 mars 2010 då alla som velat få ge synpunkter. Av de synpunkter som kom in gjordes mindre justeringar. (Helsingborg kommun 2010)

4.4 Svedala

Figur 6. Svedala kommun

4.4.1 Exempel på hur landskapet har hanterats. Beskrivning av metoder och fokus

Svedala kommuns Fördjupning av översiktsplan (FÖP) för utpekande av områden, riktlinjer samt miljöbeskrivning för vindkraft, trädde i laga kraft 2008 och är ett tillägg till översiktsplanen från 2001. Med fördjupningen lyfter kommunen fram dess syn på vindkraft och vilka områden som är känsliga och vilka som är tåliga för vindkraft. För att hålla FÖP:en ajour bör den ses över vart fjärde år. (Svedala kommun 2008)

I fördjupningen har kommunen identifierat och korrigerat fel och brister för den nya policyn. Förutom ett besök hos Eslöv kommun som 2008 var Skånes vindkraftstäta kommun genomfördes en GIS-analys som identifierade elva utredningsområden. Med hjälp av en känslighetsanalys diskuterades för och nackdelar för etablering i de utvalda områdena. Utöver detta använde de sig av fältarbete, vilket innebar att tre områden direkt klassades som starkt känsliga för etablering. För övriga åtta områden genomfördes en visualisering för att kunna besluta om tålighet eller känslighet. (ibid.)

Svedala kommun har bedömt landskapsbildens visuella påverkan och påverkan av närmiljön för boende i utpekade områden som känsligaste punkter vid vindkraftsetablering. De poängterar även effektiviteten av vindkraft och att det är relativt lätt att återställa ett område som använts för etablering. De har valt att fokusera på de områden som anses lämpliga för etablering och bara översiktligt gå igenom konsekvenser för de områden som ansetts känsliga för etablering. I sina utvalda områden har det bestämts att det ska sättas upp minst två vindkraftverk. Vid undantag kan enstaka verk godkännas, utanför utvalda områden, med krav på att de ska ha markant avstånd till andra verk samt följer de riktlinjer som finns. För enstaka verk inom utvalda områden måste sökande visa att det inte kommer att hindra utbyggnad i grupp och att grupper kan följa riktlinjer som finns.

Svedala har gjort en översiktlig analys över kommunen. De nämner att det finns kvarstående faktorer att utreda innan etablering som miljökonsekvensbeskrivning, landskapsbildsanalys och riksintressen. (ibid.)

4.4.2 Vilka landskap och landskapselement har bedömts känsliga och viktiga att värna?

Svedala kommun har utrett elva områden för vindkraftsetablering. Av dessa ansågs, efter utredning och samråd, fem vara möjliga för etablering. De sex områden som inte ansågs passande för etablering var Lindholmen norr, Ängsbjärskullen, Hyby norra, PGA, Bokskogen västra och Hyby backe. I Svedala

kommuns fördjupning av översiktsplan-Vindkraft nämns det inte specifikt varför dessa områden anses viktiga att värna. (Svedala kommun 2008)

4.4.3 Vilka landskap bedöms vara tåliga?

Område Klågerup är beläget i en dalsänka nordväst om tätorten Klågerup och har två möjliga platser för etablering. En i norra delarna och en i södra delarna. Dock kan bara en av platserna etableras. Landskapsbilden karaktäriseras av öppna, kuperade och storskaliga odlingsjor­dar samt nyplanteringar. Väster om området finns även mindre ädellövsdunge. Utöver väg 108, nyplantering och kraftledningar så finns inga större inslag i området. Därför är området med sin storskalighet passande för etablering så länge man undviker att placera vindkraftsverk i direkt närheten av Klågerups gård och ädellövsdungen. Etablering för nära dessa områden skulle skada landskapsbilden. Etablering nära befintliga vindkraftverk i området bör undvikas eftersom dess olika utformningar kan uppfattas störande. En etablering måste harmonera med landskapsbilden. Området anses tåligt för vindkraft trots dess storskalighet, dock bör man titta närmre på den visuella bilden vid etablering. Eftersom området gränsar till Malmö Airport bör även samråd med flygplatsen förekomma. Antal verk är tänkt till ca 4st. (ibid.)

Området Tejarp är beläget norr om Klågerup och består till största delen av jordbruksmark. Precis som området Klågerup karaktäriseras landskapsbilden av öppna, kuperade och storskaliga odlingsjor­dar samt nyplanteringar. Mot norr gränsar området till en kraftledning och till sydväst finner man backlandskap som är belagt med landskapsbildsskydd eftersom det är utmärkande kraftigt kuperat. De östra delarna av backlandskapet är inte karaktäristiskt för landskapstypen eftersom det övergår i ett flackare landskap. Utöver väg 108, nyplanteringar och kraftledningar så finns inga större inslag i området som skulle förhindra etablering. Mindre inslag att ta hänsyn till är kulturminnet Tejarps gård som gränsar i söder och ryggåsen i östvästlig riktning mellan Klågerup och Bara. Utöver det bör man även värna om Klågerups gård och ädellövsdungen som nämns i området Klågerup. Etablering nära befintliga vindkraftverk i området bör även undvikas eftersom dess olika utformningar kan uppfattas störande. En etablering måste harmonera med landskapsbilden. Landskapet är storskaligt och öppet vilket gör att vindkraftverk syns på långt håll, dock skärmar ryggåsen av en del. Området är lämpligt för etablering dock kräver det en landskapsanalys för att avgöra placering och formation. Skärskild hänsyn bör tas till visuella aspekter kring kulturmiljön i området. Eftersom området är flackt och antal verk är tänkt till 2-3st bör en etablering vara enkel. Området ligger förhållandevis nära tätorten Klågerup, dock finns ingen planerad utbyggnad av orten i riktning mot etableringsområdet. Den enda egentliga påverkan blir visuellt för boende i tätorten. Eftersom etableringsområdet inte ligger i anslutning till landskapsbildsskyddsområdet anses det inte påverkas. Dock ses riksintressena inom kulturmiljö och naturvård som mycket känsliga vid etablering, och bör utredas närmre vid en prövning mot miljöbalken och plan- och bygglagen. Om en utredning skulle visa att en etablering skulle påtagligt skada riksintressena så ska kommunens utpekande hävas. (ibid.)

Området Skabersjö/Roslätt är beläget norr om E65:an mellan Skabersjö by och Roslätt och består av betade fruktängar, storskalig jordbruksmark, skogsridåer och

skogssluttningar. Fruktmossen Tutaremossen, med stora biologiska värden ligger öster om området och i nordöst finns bokskog. Kraftledningar och E65:an är tydliga inslag i landskapet och bidrar med den ek- och björkplanterade höjden samt Tutaremossen till storskaligheten som gör området tåligt för vindkraftsetablering. Även tydliga parter av sentida exploatering och mänsklig påverkan bidrar till tåligheten. Området är beläget i söderslätt och gränsar till skogsbeklätt backlandskap, vilket upplevs som öppet dock bidrar områdets topografi till att vindkraftsverk avskärmas och inte blir utmärkande. För att skapa symmetri och harmoni i landskapet bör vindkraftsverk placeras längs befintliga kraftledningar. Närheten till Svedala tätort kan i framtiden påverka etablering i området, dock finns inga nuvarande planer på att bygga ut tätorten åt det håller och därför påverkar det inte en nuvarande etablering. Energimyndigheten och Länsstyrelsen har bedömt området som riksintresse för energiproduktion, därmed vindkraft. Svedala kommun är inte av samma åsikt eftersom Energimyndigheten och Länsstyrelsen inte tagit med att området avdelas av en kraftledningsgata och Skabersjövägen vid bedömningen. Kommunen anser inte att ett utpekande av riksintresse är passande för området. Dess utvalda etableringsområde är mindre än det föreslagna riksintresseområdet. Utöver det berör riksintresse friluftsliv, naturmiljö och kulturmiljö men etablering anses inte påtagligt störa dessa. Vid etablering bör detta utredas närmre vid en prövning mot miljöbalken och plan- och bygglagen. Om en utredning skulle visa att en etablering skulle påtagligt skada riksintressena så ska kommunens utpekande hävas. (Svedala kommun 2008)

Svedala kommun har även pekat ut områden som är möjliga områden för vindkraft men som kräver fortsatt utredningar innan etablering är möjlig. Dessa är Törringe och Svenstorp. (ibid.)

Mellan gårdarna Bönnarp, Magleholm, Törringe prästgård och vattnet Arriesjön finns området Törringe med det karaktäristiska söderslättlandskapet. Området är flackt och öppet med jordbruksmarker. Utmärkande inslag i landskapet som bidrar till storskaligheten och därmed gör landskapet tåligt för etablering, är Törringelund i nordöst och i söder, kullen vid Törringe prästgård. I det öppna landskapet kan man även skymta kraftledningar, Arrie nätstation och Malmö. Etableringar i landskapet blir visuellt tydliga när de inte skymts av vegetation eller topografi därför är det viktigt att en vindkraftsgrupp uppförs enkelt och harmoniskt i landskapet. Eftersom området är beläget mellan Arrie strövområde och Törringelund, två populära rekreationsområden så bör man vid en prövning mot miljöbalken och plan- och bygglagen särskilt se över bullernivåer i dessa områden. Eftersom det bestämts att endast ett av områdena Törringe och Svenstorp får etableras så är det viktigt att en noggrann utredning, för bl.a. buller- och skuggutredningar, för vilket området som är lämpligast görs. (ibid.)

Ungbjörksområdet Svenstorp är en del av Söderslätt, beläget mellan Törringe och Hyltebjär samt gränsar det till backlandskap. Det öppna, flacka och svagt böljande landskapet är uppblandat med obrukad mark, jordbruksmark, mindre vattendrag, kraftledningar, björkplanteringar och småvägar. Området anses tåligt för vindkraftsetablering så länge avstånd till Törringe kyrka och den karaktäristiska allén längs Hyltarpsvägen tas. Även hänsyn till boende i Törringe och Svenstorp måste tas. En mindre del av området ligger inom Svedala kommuns

naturvårdsprogram och tillåter endast etablering om det inte påverkar området negativt. Det öppna landskapet gör en etablering väl synlig men det anses inte göra landskapet känsligt eftersom det till viss del går att skymmas av Skabersjö slottspark och Törringelund. Rekommenderat antal verk är två.

I det fall att det är möjligt ska potentiella etableringar granskas vid bygglovsansökan. Är detta inte möjligt ska en detaljplan över området upprättas. (Svedala kommun 2008)

4.4.4 Vilken möjlighet har det funnits att påverka synen på landskapet och dess användning?

Målet för Svedala kommun är att hålla invånarna informerade om vindkraft och dess värde och påverkan på sin omvärld. De vill lyfta fram de positiva aspekterna av vindkraft och att det är en bra och miljövänlig elproduktion. Synpunkter som kommit in efter samråd låg till grund när förändringar i områdena genomförts och de har även gjort redaktionella förändringar så materialet ska vara lättare att jobba med. Svedala kommun vill att alla berörda har möjlighet att medverka och påverka vid vindkraftetablering i kommunen. De ser helst att etablerare har förankring i kommunen så de kan dra nytta av etableringen på flera sätt. (Svedala kommun 2008)

5. Sammanfattande analys

Kristianstad kommun har storskaliga slätt- och odlings landskap som gränsar till kust och vattenområden med långa stränder. Dessa vattenområden anses vara känsliga eftersom de är kopplade till fritid, turism och i vissa delar av kommunen även kulturhistoria. De områden som anses känsliga är de småskaliga, kulturhistoriska, unika, icke typiska inslagen i landskapet som kuperade områden som åsar och skogspartier. (Kristianstad kommun 2010) Dessa karaktärer kan ses som ålderdomliga och romantiska. Cosgrove (2006) talar om att landskap är pittoreska vilket går ihop med att Kristianstad kommun vill bevara unika delar av landskapet. (Kristianstad kommun 2010) Det representerar Kristianstad som en enhet och det är viktigt att bevara det gamla som en form av identitet. Att vara restriktiv med påverkan och fokusera på fysiska karaktärer är för att behålla identiteten som skapats och upplevs när man vistas i landskapet.

De storskaliga, öppna slätterna anses tåliga för etablering eftersom det inte uppfattas som unika karaktärer och inte påverkas i stort av etablering. (Kristianstad kommun 2010) Även om vindkraftverk är synliga på håll så går tar de inte över och skymmer någon unik karaktär som kan uppfattas romantisk och pittoresk. Oftast uppfattas även övergångar i landskap som känsliga eftersom det är kopplat med den unika karaktären. Att försöka bevara landskapet och inte påverka mycket är ett sätt att visa landskapets naturlighet och att man värnat om det historiska. Man bör inte blanda det historiska med det moderna eftersom det kan förstöra den historiska identiteten i landskapet. Som Cosgrove säger, historia och utveckling är motsatts spänningar som hela tiden påverkar och är beroende av varandra. (Cosgrove 2006) Det är viktigt att bevara historiska kulturer men det kan vara svårt i en ständigt utvecklande värld eftersom värderingar och traditioner ständigt förändras.

I Östra Göingens vindbruksplan har man haft landskapskonventionen som grund när man analyserat landskapet. Vikten har legat på att inte påverka kulturhistoria och identitet för mycket, utan de vill främja förståelsen och upplevelsen av landskapet och dess skötsel och utveckling. De ser landskapet som "...ett samspel mellan sociala, kulturella och naturfaktorer". (Östra Göinge kommun 2010)

Östra Göinge kommun har känsliga landskap av varierande karaktärer. De är mosaik landskap, odlade marker med inslag av skog och mindre delar av bebyggelse. Småskaliga landskapsmiljöer med sjö- och backlandskap med torp och gårdar. Samt landskap med kulturhistoriska värden dvs. landskap med olika fornminnen samt bebyggelsemiljöer. Skogs- och sjöområden är för kommunen mycket viktiga i turism och fritidssammanhang och ses som känsliga därför medans kulturhistorian är viktigt ut ett historiesammanhang. Det typiska bevarandelandskapet är småskaligt med mindre odlingsmarker blandat med mindre gårdar och torp. Det är inte ödsliga områden med tallskog eller exploaterade storskaliga områden. (Östra Göinge kommun 2010) Dessa landskapskaraktärer kan uppfattas romantiska och unika i området och därför viktiga att värna. Man kan tolka detta med Cosgroves text att det mest framträdande i Östra Göingens analys är kultur och ideologi. Det har format landskapet utifrån den historiska process där kulturella och sociala mönster

återges och står i fokus vid utformningen av landskapet. (Cosgrove 2006) Det småskaliga landskapet är inte vad man kan kalla typiskt i Skåne utan landskapet i Östra Göinge är mer likt det småländska landskapet. Östra Göinge gränsar till Småland och i Småland är det storskaliga, öppna landskapet inte norm som det är i Skåne. Därför kan det ses som viktigt att värna eftersom det avviker från normen av storskaliga, öppna landskap. Det småskaliga sjö- och skogsområdet är typiskt för kommunen och är förmodligen det som man känner en tillhörighet, en identitet med. Man associerar sig med det småskaliga torpsamhället och i vissa fall romantiserar det lilla, ålderdomliga, torplandskapet och där passar inte vindkraft in.

Helsingborgs kommun fokuserar på och utgår från det öppna, flacka, storskaliga landskapet. Tolkningen är starkt visuell och fokuserar på vilka landskap som är tåliga och lämpliga för vindkraftsetablering. Landskap som anses starkt känsliga och direkt olämpliga för etablering omtalas inte alls vilket gör det svårt att avgöra exakt vilka karaktärer som är viktiga. (Helsingborgs kommun 2010) Det går däremot dra slutsatser om vilka landskap som anses lämpliga.

Storskaliga, öppna odlingslandskap gör att vindkraftsverk blir mycket synliga men Helsingborgs kommun anser inte att det stör landskapsbilden till den grad att det bör undvikas. De ser det storskaliga landskapet som mycket tåligt och det småskaliga som unikt och känsligt. Ett område med modern påverkan som industri och buller är lämpligt för vindkraftsetablering eftersom det redan har vad som kan uppfattas som störande element. De väljer att fokusera på bilden, det visuella och anser att man bör värna om småskaliga landskap som kulturhistoria, riksintressen, ädellövskog, kraftledningar och andra, för området, utmärkande landskapskaraktärer. (Helsingborgs kommun 2010) Detta kan man se som en historisk process där kulturella och sociala mönster återges och står i fokus vid utformningen av landskapet. Cosgrove ser landskapet om ett sätt att se världen, att det formas efter den kultur som är mest framträdande och har mer inflytande för tillfället. Bevarande av småskaliga och unika landskap är ett pittoreskt sätt att se landskapet. Man skapar en kulturell identitet och romantiserar landskapet genom att värna om och bevara de historiska delarna och avgränsa det från modern påverkan. Dock är modernitet och utveckling och bevarande av historia och tradition är motsatta spänningar som hela tiden påverkar och är beroende av varandra. (Cosgrove 2006) Det är viktigt att bevara historiska kulturer men det kan vara svårt i en ständigt utvecklande värld eftersom värderingar och traditioner ständigt förändras. Även om olika landskapselement är viktiga att bevara finns risken att bara ett visst, stereotypiskt landskap väljs ut och inte det faktiska landskapet.

Svedala kommun anser att det visuella landskapet är känsligt och viktigas att ta hänsyn till vid vindkraftsetablering. Betoningen på det visuella kan man koppla till Cosgroves syn om att landskap är något fysiskt, och att det egentligen inte har någon betydelse förrän någon betraktar det. Detta tenderar att göra landskap komplexa och svårdefinierade vilket kan vara orsaken till att Svedala kommuns analys kan uppfattas rörig.

Landskapet i Svedala kommun är till största delen öppna storskaliga odlingsjordar. Topografin går från flack till kuperad och det finns inslag av dungar, kraftledningar och modern påverkan. (Svedala kommun 2008) Till landskapsvärden räknas kulturhistoria, utstående element som dungar, växtlighet och kraftledningar. Svedala kommun anser de utvalda områdena vara tåliga för vindkraftsetablering även om de har inslag av känsliga karaktärer. Det viktiga är hur en etablering formas och harmoniseras med landskapet. De vill att landskapet är en naturlig del av livet och därför är det viktigt att det inte uppfattas som rörigt. Av detta kan man uppfatta landskapet som fristående. Johathon Crary menar att landskap formas i någon form av kris. (Wylie 2007) Att landskapet formas som en historisk berättelse, där det är vindkraften som just nu är huvudpunkten i berättelsen och att den därför påverkar mest för tillfället.

Etablering i öppna, flacka, storskaliga landskap är möjligt, dock får vindkraftverk gärna döljas av något naturfenomen. Att det i vissa delar av kommunen förekommer inslag av modern påverkan som t ex industri anses gynna en etablering eftersom platsen sedan innan är utsatt för påverkan. Den tidigare påverkan som finns i och på landskapet har endast varit en del av historien, det som var aktuellt när det etablerades är det som påverkat mest då. Allt binds samman eftersom det är en del av landskapets historia och identitet.

Till stor del så är de utvalda kommunerna lika i landskapskaraktärer. Dock finns det undantag som är utmärkande och det visar sig i analyserna. Generellt kan man säga att storskaliga landskap anses tåliga och småskaliga känsliga. Till de storskaliga, tåliga landskapen är inte bara odlingsmarker utan även industriellt påverkad mark. I Kristianstad, Helsingborg och Svedala kommun talas bland annat om ädellövskog och andraskogsinslag som känsliga och viktiga att värna. Östra Göinge bedömer däremot lövskog som tålig. Detta är förmodligen eftersom Östra Göinge direkt gränsar till Småland och inte riktigt har samma topografi som de andra kommunerna. Alla kommuner anser att småskaliga landskap med riksintressen, bygg- och slottsmiljöer, kulturmiljöer och kulturhistoria är känsliga, även kraftledningar ses som något unikt och känsligt. Östra Göinge står ut lite eftersom de ser odlat landskap som småskaligt och därmed känsligt.

Eftersom Europeiska landskapskonventionen ratificerats i Sverige i år så är betydelsen av landskapet aktuellt just nu. Målet med konventionen är att stärka relationen mellan människa och miljö och ge alla en möjlighet att kommentera om hur landskapet i sin närmiljö ska förvaltas och utvecklas. (Riksantikvarieämbetet 2011) Alla fyra kommuner vill att allmänheten och andra intressenter ska vara med och påverka men till olika grad. Östra Göinge, som har utgått från konventionen i sin analys poängterar betydelsen av samarbetet. Även Svedala betonar vikten av samarbete samtidigt som de vill förankra etablering i kommunen genom aktiv medverkan och inte bara genom synpunkter. En kombination mellan Östra Göinge och Svedalas landskapsanalyser, där man utgår från konventionen och försöker förankra etablering i kommunens industri och sysselsättning skulle vara det bästa sättet att skapa en landskapsanalys. Medverkan i etableringen skapar en sorts gemensam identitet som inte skulle uppstå annars eftersom de vanligtvis endast ses som ett främmande element.

Kommunerna tar upp betydelsen av det visuella, harmoniska landskapet och det är viktigt men det är inte tillräckligt. För att få en riktigt bra analys behöver man skulle se helheten på ett bredare sätt, inte bara till det visuella utan även hur landskapet används. I dagsläget är analyserna för smala, för inriktade på landskapsbilden, det visuella landskapet. Att anpassa analyserna efter landskapskonventionens synsätt och vidga dess användningsområde behövs för att få med allt som behövs för en komplett definition. Eftersom landskapet är en ständig process av förändring och påverkan är det viktigt att man inte begränsar det utan låter det förändras och inte fastna i vissa sociala och kulturella mönster. Som Merleau-Pontys säger har människan en ofrånkomlig medverkan i landskapet (Wylie 2007), dock anser jag att man inte har detta förrän man har ett faktiskt intresse av landskapet. Med landskapskonventionen kan intresset för landskap och dess funktion öka och även påverka det. Att skapa en landskapsidentitet som alla är medvetna om och inte endast de som har intressen i etablering och påverkan. Detta är viktigt så vi, människorna som lever och vistas i landskapet ska kunna få en bra gemensam levnadsmiljö.

6. Sammanfattning

Sveriges regering har målet att skapa ett uthålligt samhälle som kan livnära sig på förnybar, miljövänlig energi. För att underlätta detta gick Sverige 2009 med i Europeiska landskapskonventionen, som ratificerades tidigare i år. Detta gör frågan om vindkraft och landskap i Sverige både aktuell och intressant. Syftet med denna uppsats är att undersöka hur man i fyra skånska kommuner valt att analysera och hantera landskap och dess värden i vindbruksplaner. Uppsatsen är en fallstudie baserad på textanalys som grundar sig i de fyra skånska kommunerna Kristianstad, Östra Göinge, Helsingborg och Svedala.

Inom geografi är landskap ett begrepp som används för att beteckna ett områdes helhet med kulturella och fysiska fenomen. Denis Cosgrove anser att landskap är en historisk process som formas genom kulturella och sociala mönster. Det är ett sätt att se världen, en ideologi som förmedlas. Under 15- och 1600-talen fanns en begränsad syn på landskapet, det var istället för ett samhälle en bit av natur som antingen avbildades eller mättes ut på karta. I samband med industrialiseringen på 1700-talet växte begreppet pittoreskt landskap, med betoning på harmoni, romantik och nostalgi, fram. Under 18- och 1900-talen ville man istället skapa en gemenskap runt landskapet och dess betydelse för tradition och kultur. I boken *Landscape* kan man läsa om att landskapet byggs upp av motsattspänningar som till exempel närhet och avstånd samt kropp och själ. Maurice Merleau-Ponty anser att man har en ofrånkomlig medverkan i landskapet vilket Jonathon tar avstånd från. Han anser att landskap och människan är helt fristående från varandra och att landskap skapas genom en historisk berättelse. Även Raymond Williams anser att det representerar världen ur en fristående utsiktspunkt.

Att analysera landskap är komplicerat. Kommunerna tar upp betydelsen av det visuella, harmoniska landskapet och det är viktigt men det är inte tillräckligt. För att få en riktigt bra analys behöver man se helheten på ett bredare sätt, inte bara till det visuella utan även hur landskapet används. I dagsläget är analyserna för smala, för inriktade på landskapsbilden och det visuella landskapet. Att anpassa analyserna efter landskapskonventionens synsätt och vidga dess användningsområde behövs för att få med allt som behövs för en komplett definition. Eftersom landskapet är en ständig process av förändring och påverkan är det viktigt att man inte begränsar det utan låter det förändras och inte fastna i vissa sociala och kulturella mönster. Med ratificeringen av landskapskonventionen kan intresset för landskap och dess funktion öka och även påverka det. Att skapa en landskapsidentitet som alla är medvetna om och inte endast de som har intressen i etablering och påverkan. Detta är viktigt så vi, människorna som lever och vistas i landskapet ska kunna få en bra gemensam levnadsmiljö.

7. Referenslista

Elektroniska källor/Internet

- Boverket (2011) Tillägg till översiktsplaner Tillgänglig;
<http://www.boverket.se/Planera/Kommunal-planering/Oversiktsplanering/Tillagg-till-oversiktsplaner/> Hämtad 2011-06-11
- Översiktsplanering Tillgänglig;
<http://www.boverket.se/Planera/Kommunal-planering/Oversiktsplanering/> hämtad 2011-06-10
- Översiktsplaneprocessen Tillgänglig;
<http://www.boverket.se/Planera/Kommunal-planering/Oversiktsplanering/Oversiktsplaneprocessen/> Hämtad 2011-06-10
- Helsingborg kommun (2010) *Tematiskt tillägg till översiktsplan - vindkraft*
Tillgänglig;http://www.helsingborg.se/ImageVaultFiles/id_1964/cf_2/FOP_Vindkraft_2010_sbf.PDF Hämtad 2011-05-11
- Kristianstad kommun (2010) *Vindbruksplan för Kristianstad kommun – Tematiskt tillägg till översiktsplan*
Tillgänglig;http://www.kristianstad.se/upload/Bo_bygga/Samhallsplanering/P%C3%A5g%C3%A5ende%20detaljplaner/Vindbruksplanen/Vindbruksplan%20och%20MKB.pdf Hämtad 2011-03-21
- Nationalencyklopedin (2011) Sökord; Landskap, Tillgänglig; <http://ne.se/>
Hämtad: 2011-03-15
- Regeringen (2011) Vindkraft, Tillgänglig;
<http://www.regeringen.se/sb/d/12245>
Hämtad: 2011-02-20
- Riksantikvarieämbetet (2011) Europeiska landskapskonventionen Tillgänglig;
http://www.raa.se/cms/extern/eu_internationellt/europaradet/inget_namn.html Hämtad:2011-02-20
- Svedala kommun (2008) *Fördjupning av översiktsplan - vindkraft*
Tillgänglig;
<http://www.svedala.se/upload/file/Milj%C3%B6%20och%20teknik/Bygg%20och%20milj%C3%B6/%C3%96versiktsplaner/F%C3%96P%20Vindkraft/F%C3%96P%20Vindkraft%202008%20Laga%20kraft%281%29.pdf> Hämtad 2011-05-21

- Vindlov (2011) Prövningsprocessen Tillgänglig; <http://www.vindlov.se/sv/Steg-for-steg/Medelstora-anlaggningar/Provningsprocessen/> Hämtad 2011-06-15
- Prövningsprocessen – stora anläggningar Tillgänglig; <http://www.vindlov.se/sv/Steg-for-steg/Stora-anlaggningar/Provningsprocessen/> Hämtad 2011-06-15
- Samråd Tillgänglig; <http://www.vindlov.se/Steg-for-steg/Stora-anlaggningar/Provningsprocessen/Miljobalkstillstand/Samrad/> Hämtad 2011-06-15
- Stora anläggningar Tillgänglig; <http://www.vindlov.se/sv/Steg-for-steg/Stora-anlaggningar/Definition-av-klassen/> Hämtad 2011-06-15
- Östra Göinge kommun (2010) *Samrådshandling Vindbruksplan*
Tillgänglig; http://www.ostragoinge.se/upload/Milj%C3%B6och%20h%C3%A4lsa/Vindbruksplan/Samradshandling_Ostra_Goinge_Vindbruksplan_2010-07.pdf Hämtad 2011-04-08
- Figurer**
- Wikipedia (2011) Skånekarta öppen licens Tillgänglig; http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sockenkarta_Sk%C3%A5ne.png?uselang=sv 2011-08-17
retuscherad 2011-08-18
- Tryckta källor**
- Cosgrove, Denis (2006) *Modernity, Community and the Landscape Idea Journal of Material Culture* vol. 11;49
- Olwig, Kenneth R. (1996) *Recovering the Substantive Nature of Landscape Annals of the Association of American Geographers* vol. 86:4 Blackwell Publishers
- Wylie, John (2007) *Landscape* London and New York: Routledge